TBMM
ANAVATAN PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 09.12.2005
Sayı: 09/94

7/11711

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Devlet Bakanı Sayın Prof. Dr. Beşir ATALAY** tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim. 09.12.2005

Emin ŞİRİN
İstanbul MİLLETVEKİLİ

Bakanlığınıza yönelttiğim 08.07.2004 tarih ve 7/3182 sayılı soru önergemde aşağıdaki sorular yer almıştır:

"2004 yılının birinci döneminde büyüme hızının yüzde 12.4 gibi bir seviyeye ulaşması, DİE'nin, 2001 krizinden sonra ekonomide çok düşen katma değer oranlarını dikkate almadan, eski parametrelerle milli gelir hesabı yapmaya devam ettiği, dolayısıyla milli gelirin tahminlerinin gerçek rakamların çok üzerinde belirlendiği iddiası vardır.

1- Üretim yönetimi ile hesaplanan milli gelirin yüksek gösterilmesi, harcamalar yönetimi ile hesaplanan milli gelirin stok değişimleri kaleminde olağanüstü rakamların ortaya çıkmasına sebep olmakta mıdır?
2- 2003 yılının birinci döneminde 6.1 katrilyon olan "stok değişimleri" kaleminin, 2004 yılının birinci döneminde 9.1 katrilyona çıkması, yani yüzde 50 civarında artış göstermesi makul mudur?
3- DİE'nin verilerine göre, mevcut olduğu iddia edilen stoklar fiziksel boyuta dönüştürülür ise, ortaya kaç metreküplük bir depo ihtiyacı çıkacaktır?
4- 2002 yılında, ülke sanayinin milli gelirin yüzde 7'si kadar stok üretmiş olması (hele bu stokların faiz maliyetleri dikkate alındığında) makul mudur?
5- DİE'nin verilerine göre 2003 yılındaki stokların GSMH'a olan oranı ne kadardır?"

7/3182 sayılı soru önergemin hesaplama yöntemi ile ilgili birincisi sorusuna, Bakanlığınızca aşağıdaki cevap verilmiştir:

"Harcamalar yöntemiyle GSYİH hesaplama çalışmalarında stok değişmeleri üretim yöntemiyle GSYİH sabit gelişme hızı esas alınarak kalıntı yöntemiyle hesaplanmaktadır. Sabit fiyatlarla hesaplanan stok değişimlerinin cari fiyatlara dönüştürülmesinde ise toptan eşya fiyat indeksi kullanılmaktadır.

GSYİH hesaplarında katma değer artış hızının, üretim artış hızına eşit olduğu varsayımı kabul edilmektedir. Katma değer/output oranı sabit varsayıldığından input/output oranındaki değişiklik katma değere yansımamaktadır. Dolayısıyla, stok değişmeleri kaleminde yer alan bilgilerin, katma değer artış hızının, üretim artış hızına eşit olduğu varsayımı dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir."

7/11311

Bakanlığınıza yine 14.09.2004 tarihinde verdiğim 7/3646 sayılı soru önergemde;

"DİE'nin, 11.09.2004 tarihinde yayınladığı "Harcamalar İtibariyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (cari fiyatlarla)" tablosunda, "stok değişmeleri" kaleminde, birinci üç ay için 9.150.034.644.000.000 TL stok artışı ile, ikinci altı ayda, 12.855.870.990.000.000 TL stok artışı olmak üzere toplam 22.005.905.634.000.000 TL stok artışı görülmektedir. Bu stok artışı, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın takriben yüzde 15'ine tekabül etmektedir.

- Gerek birinci üç aylık dönemde, gerek ikinci üç aylık dönemde meydana gelen stok artışının, kalem kalem tadadi dökümü nedir? Bu stok artışları hangi kalemlerde meydana gelmişlerdir?"

Soruma, Bakanlığınızca verilen cevapta ilk sorumdaki hesaplama yöntemine ilişkin bilgiler tekrarlanırken, ek olarak şu ifade kullanılmıştır:

"DİE tarafından, AB'ye uyum kapsamında dönemsel GSYİH hesaplamalarında cari ve sabit fiyatlarla revize çalışmaları yürütülmekte olup, sonuçlar Mart 2005 tarihinde 1998-2004 yıllarını kapsayacak şekilde, 7 yıllık yeni seri olarak yayınlanacaktır. Revize çalışmaları kapsamında gerek güncel verilerin kullanımı, gerekse metodolojik yenilikler sisteme dahil edilecektir. Ekonomik gelişmelerin takip edilmesinde en önemli göstergelerden biri olan sabit fiyatlarla GSYİH tahminleri 1998 bazlı olarak hesaplanacaktır. Hesaplamalarda, fiyatlardaki nispi değişmeleri ve kalite değişikliklerini sisteme dahil edebilecek olan ve Avrupa Hesaplar Sisteminin önerdiği zincirleme indeks ve yıllar içerisinde değişen katma değer output oranı kullanılacaktır."

Bakanlığınıza, aynı konuyla ilgili olarak verdiğim 25.10.2004 tarih ve 7/4009 sayılı soru önergemde;

1- "DİE, büyüme oranı hesaplamaları yaparken kullandığı ve 2002 yılında yenilenmesi gereken input-output matrislerini yenilenmiş midir? Yoksa hala 1996 yılının matrisleri mi kullanılmaktadır? Matrisler yenilenmediyse sebebi nedir? Ne zaman yenilenmesi düşünülmektedir?
2- 1996 yılı matrislerinin hala kullanılmakta olması ortaya ne gibi muhtemel hatalar çıkarabilir?
3- 2002 yılının matrisleri yenilendiği zaman, 2003-2004 yılı hesaplamaları bu yeni matrise göre yapılırsa rakamlarda farklılık çıkabilir mi? Büyüme oranında düşme olur mu?"

Soruları yer almıştır.

7/4009 sayılı soru önergemin 1. sorusuna Bakanlığınız tarafından verilen cevapta:

DİE; dönemler itibariyle GSYİH revize hesaplamalarını 1998 Arz ve Kullanım Tablolarına (matrislerine) göre sürdürmektedir. Çalışmaların 31 Mart 2005 tarihinde tamamlanarak kamuoyuna duyurulması planlanmaktadır. 2002 Arz ve Kullanım Tabloları, 2003 yılında iki aşamalı olarak alan uygulaması yapılan Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı (GSİS) sonuçları kullanılarak 2005 yılı sonunda hazırlanacak ve simetrik input-output tablolarına dönüştürülerek 2006 yılında yayınlanacaktır.

2002 Arz Kullanım ve İnput-Output Tablolarının Türkiye Ulusal Hesaplar Sistemi için baz yılı olacak olması nedeniyle, toplam 28 ayrı sektöre ilişkin detaylı anket soru kağıdı kullanılarak 2002 GSİS II: aşamasında (Alan uygulaması Eylül-Kasım 2003'te yapılmıştır) veri derlenmiştir. 2004 yılı içerisinde tüm soru kağıtlarının veri girişi, edit-

kod, mekanik ve elektronik kontrolleri yapılmış ve analiz çalışmalarının tamamlanmasına bağlı olarak da tablolar (matrisler) hazırlanmaya başlanacaktır" ifadeleri kullanılmıştır.

Büyüme rakamlarının hesaplanması ile ilgili olarak DİE'ye 4982 sayılı Kanun çerçevesinde yaptığım, 05.09.2005 tarihli bilgi edinme başvurumda aşağıdaki açıklama ve sorular yer almıştır:

"Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından 22 Mart 2005 tarihinde yapılan, "Milli Gelir Güncelleme Çalışmaları Konusunda Kamuoyuna Duyuru" başlıklı "4 Nolu Duyuru"da aşağıdaki ifadeler kullanılmıştır:

"Türkiye'nin Milli Gelir tahminleri 1947 yılından bu yana DİE tarafından yapılmaktadır. GSYH hesaplamalarında ayrıntılı verilerin elde edilebildiği ve bu suretle ulusal düzeyde girdi-çıktı tablolarının mümkün olduğu yıl, baz yılı olarak kabul edilmektedir.Bu çerçevede DİE'nin halihazırda hesapladığı milli gelir rakamları 1990 yılı girdi-çıktı tablolarına dayanmaktadır.

Ülkemizde GSMH serilerinde 1948, 1968 ve 1987 olmak üzere üç kez baz yılı güncellemesi yapılmıştır. DİE tarafından dördüncü kez 1998 baz yılı güncelleme çalışmaları sürdürülmektedir.

... 1998 baz yılı güncelleme çalışmasında hem en güncel verilerin kullanılması, hem de metodolojik yeniliklerin hesaplamalara yansıtılması amaçlanmaktadır.

Baz yılı güncelleme gerekçeleri:

- Bazı bilgilerin, dönemlik veya yıllık milli gelir tahminleri açıklandıktan sonra elde edilmesi veya kesinleşmesi nedeniyle en son verileri GSYH büyüklüklerine yansıtmak,
- Geliştirilen yeni yöntemlerle milli geliri daha hassas ölçmek ve böylece bilgi kayıplarını asgariye indirmek,
- Uluslar arası karşılaştırmaların sağlıklı yapılabilmesine imkan sağlamak için kullanılan yöntem, kavram ve sınıflamaların uluslar arası normlara uyumlu hale getirilmesini sağlamaktır.

Bu çalışma kapsamında kullanılan güncel veriler ve gerçekleştirilen temel değişiklikler özet olarak aşağıda sunulmuştur:

1- Tüm sektörler için kesinleştirme çalışmalarında sektörel cari yıllık istatistikler ve Enstitü dışındaki sektörel veriler değerlendirilmektedir. Bu bağlamda son yıllarda DİE tarafından yayımlanan
- 1998 yılı arz ve kullanım ile input-output tabloları
- 2000 yılı bina sayımı
- 2000 yılı nüfus sayımı
- 2001 yılı tarım sayımı
- 2002 ve 2003 yılları hane halkı bütçe anketi
- sonuçları güncelleme çalışmalarında kullanılmaktadır.

2- Eksik kapsamın milli gelir hesaplamalarına dahil edilmesinde kullanılan işgücü girdi yaklaşımı, 1987 bazlı GSMH çalışmasında sadece 1-9 kişi çalıştıran imalat sanayi işyerlerinin katma değerinin hesaplamasında kullanılırken, bu güncellemede bu yöntemin kullanımı toplam imalat sanayi için uygulanacaktır.

3- Devlet sektörü ile ilgili kapsam güncellemesi yapılmıştır.

7/11911

4- Mali kuruluşların GSYH'ya katkısı konusunda ESA95 standartlarına uygun olarak yapılan hesaplamalar yenilenmiştir.
5- Konut sahipliği sektöründe yaratılan katma değer üretim oranlarının kullanılmasından kaçınmak amacıyla dönemsel girdi tahminleri yapılacaktır.
6- Sabit fiyatlarla GSYH tahminlerinde, fiyatlardaki nispi değişmelerin ve kalite değişikliklerinin hesaplama sistemine dahil edilebilmesi için Avrupa Hesaplar Sistemi'nin önerdiği zincirleme endeks kullanılacaktır.

Sonuç olarak bu güncelleme çalışmaları kapsamında

- 1987 olan baz yılı, 1998 yılı olarak değiştirilmiş,
- Kapsamın ve verilen güncellemesi yapılmış
- ESA 95'e uygun olarak yöntemsel gelişmelerin mümkün olanları hesaplama sistemine dahil edilmiş olacaktır.

GSYH güncelleme çalışmaları, sektörel düzeyde devam etmekte olup analiz çalışmalarını takiben, yeni serinin sonuçları 7 yıl 28 dönemi içerecek şekilde hazırlanacaktır. Sonuçların yayın tarihi 15 gün önceden veri yayımlama takviminde açıklanacaktır."

1- DİE, başta büyüme rakamları olmak üzere, DİE'nin kullandığı matrislerin revize edileceğini, yeni hesaplamaların değiştirilmiş matrisler üzerinden açıklanacağını 22.03.2005 tarihinde yaptığı açıklama ile kamuoyuna duyurmuştur.
DİE'nin mart ayında açıkladığı revize çalışmaları ne aşamadadır? Çalışmaların ne zaman bitirilmesi düşünülmektedir?
2- Yeni matrisler kullanılarak hesaplanacak büyüme rakamları ne zaman açıklanacaktır?
3- Temmuz-ağustos ayında bitirilmesi planlanan revize çalışmalarının bugüne kadar uzamasının nedeni nedir?"

05.09.2005 tarihli Bilgi Edinme başvuruma, DİE tarafından verilen cevapta, "çalışmaların henüz tamamlanmamış olmasının nedeni" şu ifadelerle açıklanmıştır:

" - AB müktesebatına uyum çerçevesinde özellikle Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (EUROSTAT) başta olmak üzere diğer uluslar arası kuruluşlardan teknik destek alınması ve bu teknik değerlendirmeler çerçevesinde alt sektörler ayrıntısında yeni çalışmalar ve değerlendirmelerin gündeme gelmesi,
- ESA 95'e uyum kapsamında mümkün olan tüm metodolojik yeniliklerin yapılması;
- Tüm sektörler için gerçekleştirilen hesaplamalarda sadece Enstitü verilerinin değil, çapraz kontrole mümkün kılan tüm kurum dışı verilerin kullanılması ve analizlerin yapılmasıdır.

Dolayısıyla ayrıntı düzeyde dönemsel birleşik hesap sisteminin (dengenin) kurulması yoğun emek ve zaman gerektirdiğinden revize çalışmalarının kesin bitirilme tarihi kestirilmemekte ve dönemler itibariyle GSYH güncelleme çalışmaları sektörel ayrıntıda devam etmektedir. Ancak Başkanlığın 22 Mart 2004 tarihli 4 no'lu duyurusunda da ifade edildiği gibi çalışmaların sonucu yayımlanmadan en geç 15 gün önce kamuoyuna duyurulacaktır."

Bu bilgiler doğrultusunda aşağıdaki sorularıma cevap verilmesini arz ederim:

7/11311

Sorular:

1- 14.09.2004 tarih ve 7/3646 soru önergeme, "DİE tarafından, AB'ye uyum kapsamında dönemsel GSYİH hesaplamalarında cari ve sabit fiyatlarla revize çalışmaları yürütülmekte olup, sonuçlar Mart 2005 tarihinde 1998-2004 yıllarını kapsayacak şekilde, 7 yıllık yeni seri olarak yayınlanacaktır" cevabı verilmiştir.

Buna karşın Mart-2005 tarihinde, revizasyon sonuçları yerine, 22.03.2005 tarihinde yapılan bir basın açıklaması ile "DİE'nin kullandığı matrislerin revize edileceği" açıklanmıştır.

DİE'nin mart ayında açıkladığı revize çalışmaları ne aşamadadır? Çalışmaların ne zaman bitirilmesi düşünülmektedir?

2- DİE'den muhtelif tarihlerde aldığımız şifahi bilgilerde, revize çalışmalarının Temmuz-ağustos ayında bitirilmesi planlandığı söylenilmiş, daha sonra da bu tarih 2005 yılı sonuna kaydırılmıştır.

DİE'nin revize çalışmalarının bugüne kadar uzamasının nedeni nedir?

3- DİE'nin revize çalışmalarının uzamasının nedenleri arasında siyasi kaygılar yer almakta mıdır?